

FITXA TÈCNICA DE L'ASSIGNATURA

Dades de l'assignatura	
Nom complet	Actualització Científica i Currículum de les Ciències Socials
Codi	E000004464
Títol	Grau en Educació Primària
Impartit a	Grau en Educació Primària [Primer Curs] Grau en Educació Infantil i Grau en Educació Primària [Primer Curs]
Nivell	Reglada Grau Europeu
Quadrimestre	Semestral
Crèdits	6,0
Caràcter	Bàsic
Departament / Àrea	Centre d'Ensenyament Superior Alberta Giménez (CESAG)
Responsables	Dr. Joan Josep Matas Pastor / Dr. Antoni Vives Reus
Horari	Consultar pàgina web
Horari de tutories	Dimecres de 15 a 16 hores

Dades del professorat	
Professors	
Nom	Joan Josep Matas Pastor / Antoni Vives Reus
Departament / Àrea	Departament de Ciències Socials i Jurídiques
Despatx	9
Correus electrònics	jjmatas@cesag.comillas.edu / avives@cesag.comillas.edu

DADES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA

Contextualització de l'assignatura
Aportació al perfil professional de la titulació
No hi ha dubte que a l'hora de formar els futurs professionals de l'educació és necessari que tenguin els màxims coneixements de geografia i història universal, de l'Estat espanyol i de les Illes Balears. Les Ciències Socials formen part de l'assignatura "Ciències Socials", matèria que s'integra dins el Currículum de l'Educació Primària a les Illes Balears (BOIB Núm. 97, de 19 de juliol de 2014). L'entrada en vigor dels nous currículums de la LOMLOE a partir del curs 2022-23 planteja una sèrie de canvis a tenir en compte. Així mateix, cal tenir en compte els nous currículums de les Illes Balears que entraran en vigor el setembre de 2025. També és important assenyalar que aquesta assignatura contribueix a la formació dels futurs docents de Primària en altres aspectes com la gestió dels drets humans i la convivència, la sensibilització de l'alumnat davant les problemàtiques ambientals, el respecte i la valoració d'un patrimoni historicoartístic propi, etc. El <i>Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües</i> fixa un nivell lingüístic normalitzat per a totes les llengües. En aquesta línia, les noves titulacions especifiquen que el títol de Grau en Educació Infantil, Grau en Educació Primària i Doble Grau han de garantir el nivell C1 de competència lingüística i comunicativa. La persona amb

aquest nivell de competència:

és capaç de comprendre una àmplia varietat de textos extensos i amb un cert nivell d'exigència, i també reconèixer-hi sentits implícits. Sap expressar-se de forma fluïda i espontània sense mostres molt evidents d'esforç per trobar l'expressió adequada. Pot fer un ús flexible i efectiu de l'idioma per a fins socials, acadèmics i professionals. Pot produir textos clars, ben estructurats i detallats sobre temes d'una certa complexitat, mostrant un ús correcte dels mecanismes d'organització, articulació i cohesió del text. (MCER, 2002:26).

És necessari haver cursat i superat l'assignatura Actualització Científica i Currículum de les Ciències Socials per obtenir el certificat de Capacitació en llengua catalana per a l'ensenyament al segon cicle de l'educació infantil i a l'educació primària (CCIP).

Coneixements previs

Es recomanen coneixements bàsics de geografia i història de les Illes Balears, de l'Estat Espanyol, d'Europa i del món. Al mateix temps, el coneixement de bases de dades, biblioteques, museus, centres de documentació, centres culturals i el domini d'Internet.

No hi ha cap requisit normatiu previ. Ara bé, seria convenient que l'alumne/a tengui assolits coneixements metodològics i didàctics a l'educació primària. Els alumnes han de demostrar una competència suficient oral i escrita en llengua catalana. El mínim necessari, amb intenció de millorar-lo, és el corresponent al nivell B2 del *Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües*.

Els estudiants han de ser capaços d'elaborar discursos orals i escrits en català de forma coherent i adequada a l'àmbit acadèmic.

Competències – Objectius

Competències

GENERALS

CGI04	Habilitats de gestió de la informació que provenen de fonts diverses	
	RA1	Utilitza diverses fonts en la realització dels seus treballs
	RA2	Cita adequadament aquestes fonts
	RA3	Incorpora la informació al seu discurs
	RA4	Gestiona bases de dades rellevants per a l'àrea d'estudi
	RA5	Contrasta les fonts, les critica i en fa valoracions
CGI05	Coneixements generals bàsics sobre l'àrea d'estudi	
	RA1	Utilitza fonts primàries sobre les diferents matèries i assignatures
	RA2	S'interessa per les bases teòriques que sostenen la seva actuació professional i identifica autors rellevants
	RA3	Coneix els aspectes clau de les disciplines bàsiques que donen suport a la seva formació
	RA4	Es familiaritza amb experiències educatives arrelades i de reconeguda qualitat i coneix algunes innovacions rellevants en diferents llocs
CGP08	Treball en equip	
	RA1	Participa de manera activa en el treball de grup compartint informació, coneixements i experiències
	RA2	S'orienta a la consecució d'acords i objectius comuns

	RA3	Contribueix a l'establiment i aplicació de processos i procediments de treball en equip
	RA4	Maneja les claus per propiciar el desenvolupament de reunions efectives
	RA5	Desenvolupa la seva capacitat de lideratge i no rebutja el seu exercici
CGP09	Capacitat crítica i autocrítica	
	RA1	Analitza el seu comportament i cerca la millora de les seves actuacions
	RA2	Es mostra obert a la crítica externa sobre les seves actuacions
	RA3	Detecta i identifica incoherències, mancances importants i problemes en una situació donada
CGP10	Compromís ètic	
	RA1	Adequa la seva actuació als valors propis de l'humanisme i la justícia
	RA2	Mostra una conducta coherent amb els valors que ensenya
	RA3	Es considera a si mateix com a agent de canvi social
	RA4	Procura defensar els drets humans davant els seus alumnes i companys
	RA5	Coneix i assumeix de forma reflexionada els principis ètics i deontològics de la professió de mestres
	RA6	Es preocupa per les conseqüències que la seva activitat i la seva conducta pot tenir per als altres
CGS15	Comprensió de les cultures i els costums d'altres països	
	RA1	Comprèn la diversitat cultural i social com un fenomen humà i com una font de riquesa
	RA2	Mostra interès pel coneixement d'altres cultures
	RA3	Propicia contextos relacionals inclusivament davant la diversitat
	RA4	Respecta la diversitat cultural
CGS16	Comprensió del fet religiós i dels valors cristians	
	RA1	Coneix els fonaments del fet religiós
	RA2	És capaç de donar resposta a la vocació cristiana dels alumnes

	RA3	Respecta la llibertat religiosa com un valor i assumeix el pluralisme religiós.
ESPECÍFIQUES		
CEC02	Sòlida formació científica i cultural	
	RA1	Coneix les fites essencials del desenvolupament de la cultura en les seves dimensions tècnica i científica, històrica, religiosa i literària així com els avenços actuals més rellevants en aquests camps.
	RA2	Interpreta i comprèn el món present tenint en compte un ric patrimoni de coneixements científics i culturals
	RA3	Manifesta una actitud positiva i un elevat interès per activitats culturals (artístiques, científiques, musicals) que s'ofereixen en el seu entorn immediat.
CEP32	Conèixer el currículum escolar de les ciències socials.	
	RA1	Maneja els objectius del currículum de ciències socials, entenent la seva contribució a les metes educatives generals de l'etapa d'Educació Primària i sent capaç d'establir prioritats entre aquests objectius en cas de necessitat.
	RA2	Construeix un esquema integrat del conjunt de continguts de ciències socials de l'educació primària (tant conceptuals com procedimentals i actitudinals) i és capaç de concretar-ho en unitats didàctiques pròpies de cada un dels tres cicles de l'etapa.
	RA3	Comprèn els processos que sustenten l'aprenentatge de les ciències socials en aquesta etapa educativa i articula les decisions metodològiques i d'avaluació que millor s'ajustin a les necessitats de l'alumnat.
CEP33	Integrar l'estudi històric i geogràfic des d'una orientació instructiva i cultural.	
	RA1	Coneix les fites essencials del desenvolupament de la cultura i de la societat en les seves dimensions espacials-temporals, així com els avenços historiogràfics més importants en aquests camps.
	RA2	Relaciona els fets del passat des de la perspectiva d'una història total.
	RA3	Desenvolupa la comprensió del medi geogràfic i natural i dels fenòmens sociohistòrics més rellevants, aprofitant la curiositat i la capacitat d'indagació dels alumnes.

BLOCS TEMÀTICS I CONTINGUTS

Continguts – Blocs Temàtics

I. MARC INTRODUCTORI

Legislació i currículum de les Ciències Socials dins el marc de les Illes Balears.

II. BLOC DE GEOGRAFIA

Bloc temàtic 1. Percepció i representació de l'espai: el cas concret de les Illes Balears

Tècniques i sistemes de representació espacial. La diversitat dels conceptes de l'espai (absolut i relatiu). Els diferents tipus de mapes i els seus elements. Les gràfiques: una eina fonamental.

Bloc temàtic 2. La geografia física: relleu, clima, aigües i vegetació a les Illes Balears

La Terra es divideix en plaques. Les influències en el relleu. Litosfera, hidrosfera i atmosfera i les seves interaccions. Els principals medis naturals de les Illes Balears, la península Ibèrica, Europa i el planeta.

Bloc temàtic 3. La geografia humana: població i recursos. Sistemes d'assentament

Com s'estudia la població? Estructura, distribució i història de la població. Dialèctica població-recursos. Els sistemes d'assentament. Població rural i població urbana. L'espai urbà. Les migracions: causes, tipus i efectes. La població a les Illes Balears, l'Estat espanyol, Europa i el Món.

III. BLOC D'HISTÒRIA

Bloc temàtic 4. L'estudi de la prehistòria. Les diferents possibilitats a les Illes Balears

Treballar i conèixer l'arqueologia. Jaciments, fòssils i arqueòlegs. De primat a Homo Sapiens. La prehistòria a Espanya i a les Illes Balears. Els jaciments arqueològics: propostes i itineraris.

Bloc temàtic 5. El Món Antic

Les primeres civilitzacions. La influència grecollatina en el Mediterrani. Una proposta didàctica: el cas de Pol·lèntia a Mallorca.

Bloc temàtic 6. L'Edat Mitjana. El món musulmà. Anàlisi de l'antiga Madina Mayurqa

Islam. La societat, l'economia i l'art musulmà. El patrimoni històric i artístic. Les influències del món àrab.

Bloc temàtic 7. L'Edat Mitjana. Els segles del gòtic. El cas concret de les Illes Balears

El concepte de cristiandat. Una societat estamental. El feudalisme. Possibles itineraris didàctics

IV. BLOC DE RECURSOS

Bloc temàtic 8. La realitat museística a les Illes Balears.

Infraestructures. L'oferta museística i els possibles recursos didàctics.

METODOLOGIA DOCENT

Aspectes metodològics generals de l'assignatura

- Com a mínim dues tutories al llarg del curs: una a començament i l'altra al final

- Reunions específiques en grups de treball per orientació del treball autònom i en grup.
- Activitats en grup
- L'alumne utilitzarà un quadern d'aprenentatge que servirà per a l'avaluació contínua del treball pràctic
- Participació a les activitats, tallers, setmanes culturals que s'organitzin des del CESAG i que el professor recomani participar-hi i/o assistir-hi.

D'altra banda, i pel que fa al seguiment de l'assignatura, és precís assenyalar la importància de l'Article 15 de les Normes Acadèmiques de Comillas:

Artículo 15

1. Se denomina escolaridad al proceso de evaluación continua del cual forma parte esencial la asistencia a clase. (RG, art. 93)
2. La asistencia a clase y a las actividades docentes presenciales, cuya comprobación corresponde a cada profesor, es obligatoria para todos los alumnos. La inasistencia comprobada e injustificada a más de un tercio de las horas lectivas impartidas en cada asignatura, puede tener como consecuencia la imposibilidad de presentarse a examen en la convocatoria ordinaria del mismo curso académico. En el supuesto de que se aplicara esta consecuencia, la pérdida de convocatoria se extenderá automáticamente a la convocatoria extraordinaria. A todos los efectos, se considerará pendiente de cumplimiento de la escolaridad obligatoria de la asignatura. Para que pueda hacerse efectiva la pérdida de convocatoria es necesario que, al comienzo del curso, se dé a conocer por escrito, en la **guía docente**, a los alumnos la norma establecida en el apartado anterior junto con el resto de las normas y régimen de desarrollo de la asignatura.

RESUM HORES DE TREBALL DE L'ALUMNAT

HORES PRESENCIALS		
Lliçons magistrals	Seminaris i tallers (casos pràctics)	Treballs grupals
40.00	25.00	7.00
HORES NO PRESENCIALS		
Estudi personal i documentació	Treballs individuals	Exercicis pràctics/resolució de problemes
48.00	40.00	20.00
CRÈDITS ECTS: 6,0 (180,00 hores)		

AVALUACIÓ I CRITERIS DE QUALIFICACIÓ

L'ús d'IA per crear treballs complets o parts rellevants, sense citar la font o l'eina o sense estar permès expressament en la descripció del treball, serà considerat plag i regulat conforme al Reglament General de la Universitat.

Activitats d'avaluació	Criteris d'avaluació	Pes
-------------------------------	-----------------------------	------------

Exàmens: prova escrita teòrica i pràctica	-Assolir els conceptes bàsics de l'assignatura. -Esquematitzar i relacionar les formes d'organització social amb els sistemes polítics i econòmics. -Utilitzar de	50
---	---	----

	forma precisa el vocabulari associat als conceptes geogràfics, històrics i artístics.	
Treballs individuals i/o grupals Carpeta d'aprenentatge. Treballs personals i en petit grup al llarg del semestre que es desenvoluparan a la carpeta d'aprenentatge, que seran revisats i avaluats periòdicament i que inclouran les tasques encomanades a l'aula i els aspectes següents: sortides durant el quadrimestre, de les quals s'haurà de presentar una memòria. Materials cartogràfics, biogràfics, comentaris d'audiovisuals, mapes conceptuals, enquestes, fitxes i documentació gràfica i audiovisual	- Programar activitats que integrin transversalment continguts històrics i geogràfics de l'entorn. - Seleccionar recursos didàctics i avaluar la utilitat en relació amb el currículum de les Ciències Socials. - Formular propostes creatives que fomentin l'aprenentatge a través de l'experimentació. - Aplicar recursos tecnològics al desenvolupament d'unitats didàctiques. - Desenvolupar unitats didàctiques a partir de recursos tecnològics. - Col·laborar en el desenvolupament de projectes col·lectius i treballs grupals. - Programar sortides de camp utilitzant recursos pròxims. - Manejar fonts d'informació diversa, ordenar la informació que proporcionen, classificar-la i utilitzar-la com a recurs didàctic.	50

Qualificacions

- Prova escrita teòrica i pràctica: per superar l'assignatura es requerirà un 5 de la prova escrita. Aquesta prova és recuperable a la convocatòria extraordinària.

- Carpeta d'aprenentatge: per superar-la es requerirà un 5. A la convocatòria extraordinària només es podran recuperar aspectes formals (ortografia, gramàtica, sintaxi i estructura), en cap cas, són recuperables els aspectes de continguts.

(*) OBSERVACIÓ GENERAL VERS LA QUALIFICACIÓ DE L'ASSIGNATURA: A les produccions dels alumnes (tant orals com escrites) es valorarà la correcció lingüística i l'adequació del registre. Aquests dos elements repercutiran en la qualificació de cada una d'elles. No obtindran la qualificació de 5 les produccions que no reuneixin els requisits bàsics de correcció ortogràfica i gramatical, així com de la presentació formal d'un document.

PLA DE TREBALL I CRONOGRAMA

Activitats	Data de realització	Data de lliurament
Treballs de la carpeta d'aprenentatge	Durant el semestre	Final de curs
Visites didàctiques	Durant les classes	Final del semestre

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS

Bibliografia Bàsica

- BALLESTER VALLORI, Antoni (1999): *La didàctica de la geografia. Aprenentatge significatiu i recursos didàctics a les Illes Balears*, Ed. Documenta Balear, Palma.
- DOMÍNGUEZ GARRIDO, Mª Concepción –Coord.- (2007): *Didáctica de las Ciencias Sociales*, Ed. Pearson Educación, Madrid.
- HERNÁNDEZ CARDONA, F. Xavier (2007): *Didáctica de las ciencias sociales, geografía e historia*, Ed. Graó, Barcelona.
- ROMERO, Juan et al (2004): *Geografía humana: procesos, riesgos e incertidumbres en un mundo globalizado*, Ed. Ariel, Barcelona.

Bibliografia Complementària

- AA.VV. (1982): *Cien años de la historia de Baleares*, Ed. Salvat-Sa Nostra, Estella.
- AA.VV. (1989-,,): *Enciclopèdia de Menorca*. Ed. Obra Cultural de Menorca, Maó.
- AA.VV. (1989): *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, Ed. Promomallorca, Palma.
- AA.VV. (1989): *Història de Mallorca*, 2 vol. Ed. Moll, Col. Els Treballs i els Dies, Núm. 20-21, Palma.
- AA.VV. (1995): *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*. Ed. Consell Insular d'Eivissa i Formentera, Eivissa.
- AA.VV. (1996): *Atles de les Illes Balears i d'Espanya*, Ed. Anaya, Madrid.
- AA.VV. (1999): *Col·lecció Guia dels pobles de Mallorca*, Ed. Hora Nova, Palma.
- AA.VV. (2000): *Història de les Illes Balears*, Ed. Conselleria d'Educació i Cultura-Documenta Balear, Palma.
- AA.VV. (2000): *La formación del profesorado de geografía e historia en secundaria*, ÍBER, Núm. 42, Ed. Graó, Barcelona.
- AA.VV. (2000): *Nuevos enfoques de la educación cívica y de la educación política*, ÍBER, núm. 44, Ed. Graó, Barcelona.
- AA.VV. (2000): *Recursos de Internet para la enseñanza de la historia*, ÍBER, Núm. 41, Ed. Graó, Barcelona.
- AA.VV. (2002): *Fora Vila. Ecologia, agricultura, natura, patrimoni i cultura popular de les Illes Balears*, Ed. El Mundo-El Día de Baleares, Palma.
- AA.VV. (2002): *Turisme i societat a les Illes Balears*, 2 vol., Ed. Grup Serra-Conselleria de Turisme del Govern de les Illes Balears, Palma.
- AA.VV. (2005): *Balears portes obertes*, Ed. Lunverg. Barcelona.
- AA.VV. (2005): *El món romà a les Illes Balears*, Ed. Fundació la Caixa, Barcelona.
- AA.VV. (2006): *Història de les Illes Balears en còmic*, Ed. Sa Nostra, Palma.
- AA.VV. (2008): *La enseñanza de una ciencia social: la economía*, Ed. Graó, Barcelona.
- AA.VV. (2008): *GR221 Ruta de Pedra en sec. Serra de Tramuntana*, Ed. Triangle Postals, Barcelona.
- AA.VV. (2009): *Els estudis i la premsa local al segle XXI*, 2 Vol., Ed. Institut d'Estudis Balears, Palma.
- AA.VV. (2010): *Itinerarios históricos por las Islas Baleares*, Ed. Diario de Mallorca, Palma.
- AA.VV. (2010): *El coneixement del medi natural, social i cultural i les competències bàsiques a l'educació primària*, Ed. Conselleria d'Educació i Cultura, Palma.
- AA.VV. (2015): *La Serra de Tramuntana: Patrimoni Mundial. Unitat Didàctica*, Ed. Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats, Palma.
- ALDCROFT, Derek H. (1998): *Historia de la economía europea (1914-1990)*, Ed. Crítica, Barcelona.
- ALENYAR FUSTER, Miquel (1984): *Introducció a l'economia de les Balears*, Ed. Caixa de Balears "Sa Nostra", Palma.
- ALZINA MESTRE, Jaume (1998): *Les Illes Balears: geografia i història. Elements de programació didàctica*

per a l'ensenyament de les ciències socials a l'Educació Secundària Obligatòria, Ed. Moll, Palma.

-ANDREU VIVES, Joan; SERRA BUSQUETS, Sebastià -Coords.- (2007): *Les fires, els mercats i les festes populars dels nostres pobles*, Ed. Consell de Mallorca, Palma.

-ARAMBURU, Javier; GARRIDO, Carlos; SASTRE, Vicenç (1994), *Guía arqueológica de Mallorca*, Ed. Olañeta, Col. La Foradada, Núm. 13, Palma.

-AVILA R.; ALCÁZAR, CR., DIEZ, C. -Eds.- (2008): *Didáctica de las Ciencias Sociales, Currículo Escolar y Formación del Profesorado. La didáctica de las Ciencias Sociales en los nuevos planes de estudio*, Jaén.

-BATLLORI, R.; GÓMEZ, E.; OLLER, M., PAGÉS, J. -Eds.- (2004): *De la teoria a l'aula. Formació de professorat i ensenyament de les Ciències Socials*, Ed. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

-BENEJAM, Pilar et alter (2002): *Las ciencias sociales: concepciones y procedimientos*, Ed. Graó, Barcelona.

-BENNÀSAR, Miquel; VIDAÑA, Luis (1997): *Història Moderna de les Germanies a la Guerra del Francès*, Ed. Conselleria d'Educació i Cultura, Col. Ciències Socials a les Illes Balears, Núm. 14, Palma.

-BLANES, Camil·la; MARIMON, Antoni -Coord.- (1998): *Història de Mallorca (1975-1998)*, Ed. Moll, Col. Els Treballs i els Dies, núm. 45, Palma.

-BREU, Ramon (2010): *El documental como estrategia educativa. De Flaherty a Michael Moore, diez propuestas de actividades*, Ed. Graó, Col. Biblioteca d'Aula, Núm. 272, Barcelona.

-CALAF, Roser (1994): *Didáctica de las ciencias sociales. Didáctica de la historia*, Ed. Oikos-Tau, Barcelona.

-CASASNOVAS, Miquel-Àngel (2005): *L'economia balear (1898-1929)*, Ed. Documenta Balear, Col. Quaderns d'Història Contemporània de les Illes Balears, núm. 46, Palma.

-CASASNOVAS, Miquel Àngel (2007): *Història de les Illes Balears*, Ed. Moll, Col. Els Treballs i els Dies, Núm. 44, Palma.

-CASASNOVAS, Miquel Àngel; GINARD, David (2006): *L'època contemporània a les Balears (1780-2005)*, Ed. Documenta Balear, Col. Quaderns d'Història Contemporània de les Balears, Núm. 50, Palma.

-CASASSAS YMBERT, Jordi -Coord.- (2005): *La construcción del presente. El mundo desde 1848 hasta nuestros días*, Ed. Ariel, Barcelona.

-CRUZ ROMERO, M.; SAZ, Ismael -Eds.- (2002): *El siglo XX. Historiografía e Historia*, Ed. PUV, València.

-DURAN, Miquel; SERRA, Sebastià -Coord.- (2008): *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 anys d'autogovern (1983-2008)*, Ed. Institut d'Estudis Autònòmics, Palma.

-FORN SALVÀ, Francesc (2010): *El laboratori d'història. La pràctica en la comprensió del passat*, Ed. Horsori, Barcelona.

-GARCÍA DE CORTÁZAR, Fernando (2010): *Las fotos que hicieron historia 1900-2011*, Ed. JdeJ, Madrid.

-GARRIDO, Carlos (2009): *Guia de la Palma Gòtica*, Ed. Institut d'Estudis Baleàrics, Palma.

-HERNÁNDEZ SANDOICA, Elena (2004): *Tendencias historiográficas actuales*, Ed. Akal, Madrid.

-MARGARIT, Meritxell (2008): *Petita història de Jaume I, el Conqueridor*, Ed. Mediterrània, Barcelona.

-MELIS, Lourdes; SERRA, Sebastià; VIVES, Antoni (2009): *Els museus de les Illes Balears*, Ed. IEB, Palma.

-MORAL RUIZ, Joaquin del (1999): *Historia y ciencias humanas sobre metodología y didáctica*. Ed. Huerga y Fierro, Murcia.

-PARCERISA, Artur (1999): *Didáctica en la educación social. Enseñar y aprender fuera de la escuela*, Ed. Graó, Barcelona.

-PÉREZ, X. (1996): *Les fonts en les Ciències Socials. Instruments per a l'estudi de les societats*, Ed. Graó, Col. Biblioteca de Guix, núm. 105, Barcelona.

-PICORNELL, C.; RIOS, P.; SUREDA, J. (1989): *Els sectors econòmics a les Illes Balears*, Ed. Oikos-Tau, Barcelona.

- PUJALTE, Ferran (2002): *Transports i comunicacions a les Balears durant el segle XX*, Ed. Documenta Balear, Col. Quaderns d'Història Contemporània de les Illes Balears, núm. 35, Palma.
- RAYÓ, Miquel (2004): *L'ecologisme a les Balears*, Ed. Documenta Balear, Col. Quaderns d'Història Contemporània de les Illes Balears, núm. 42, Palma.
- RIPOLL MARTÍNEZ, Antònia -Dir.- (1998): *Gran Atles de l'Enciclopèdia de Mallorca*, Ed. Promomallorca, Palma.
- ROCA, Joan (2006): *La indústria a Mallorca (segles XIX-XX)*, Ed. Documenta Balear, Col. Quaderns d'Història Contemporània de les Illes Balears, núm. 48, Palma.
- ROIG OBIOL, Joan (1995): *Atlas Histórico*, Ed. Vicens Vives, Barcelona.
- SALAS FUSTER, Antoni (2005): *Palma ahir, Palma avui*, Ed. Ajuntament de Palma, Palma.
- SALVÀ TOMÀS, Pere -Dir.- (1995): *Atles de les Illes Balears*, Edicions Cort, Palma.
- TORRES BRAVO, Pablo Antonio (2001): *Didáctica de la historia y educación de la temporalidad: tiempo social y tiempo histórico*, Ed. UNED, Madrid.
- TRIBÓ TRAVERIA, Gemma (2005): *Ensenyar a pensar historicamente. Los archivos y las fuentes documentales en la enseñanza de la historia*, Ed. Hosorio, Barcelona.
- TREPAT, Cristòfol A.; RIVERO, Pilar (2010): *Didáctica de la historia y multimedia expositiva*, Ed. Graó, Col. Biblioteca d'Aula, núm. 276, Barcelona.
- VALERO, Gaspar (1995): *Palma, ciutat de llegendes. Itineraris pels mites, les llegendes, les curiositats i els detalls de la ciutat de Mallorca*, Ed. Olañeta, Col. La Foradada, núm. 17, Palma.
- VALLESPÍR, Jordi -Coord.- (2006): *L'educació intercultural a les Illes Balears. Anàlisi de l'educació primària*, Ed. Universitat de les Illes Balears, Col. Antropologia de l'Educació, núm. 6, Palma.

AUDIOVISUALS:

- Documentals de la *National Geographic Society*
- Documentals del Discovery Channel
- Documentals: La increïble història de les Illes Balears
- Documentals: Los años del NO-DO

REVISTES:

- Mayurqa (Departament de Ciències Històriques de la Universitat de les Illes Balears)
- Enseñanza de las Ciencias Sociales. Revista de Investigación, Ed. ICE-Universitat de Barcelona.
- Conciencia Social. Anuario de didáctica de geografía, historia y otras ciencias sociales, Editorial Akal.
- Iber. Didáctica de las Ciencias Sociales Geografía e Historia, Editorial Graó, Barcelona.
- Panta rei (Asociación de Profesores y Alumnos de Historia de la Universidad y Enseñanza Media de la Región de Murcia)
- L'Aventura de la Història
- L'AVENÇ

PÀGINES WEB:

- <http://www.weib.caib.es>
- <http://www.edu365.cat>
- <http://www.euroaventura.net>
- <http://www.h-debate.com>
- <http://artehistoria.com>
- <http://www.educahistoria.com>
- <http://www.historiasiglo20.org>

<http://www.historica.cat>
<http://www.entrecultures.org>
<http://www.buxaweb.com>
<http://www.cedoc.uib.es>
<http://www.ub.es/histodidactica>
<http://www.xtec.es/aulanet/viatge>
<http://www.cinehistoria.com>
<http://www.gh.profes.net>
<http://www.librosvivos.net>
<http://www.edualter.org>
<http://www.clio.rediris.es>
<http://www.itinerarioshistoricos.diariodemallorca.es>
<http://www.balearsculturaltour.com>
<http://www.farsdebalears.org>
<http://www.fundacion.telefonica.com/arsvirtual/>
<http://www.romanorumvita.com>
<http://www.atapuerca.es>

En cumplimiento de la normativa vigente en materia de **protección de datos de carácter personal**, le informamos y recordamos que puede consultar los aspectos relativos a privacidad y protección de datos que ha aceptado en su matrícula entrando en esta web y pulsando "descargar"
<https://servicios.upcomillas.es/sedeelectronica/inicio.aspx?csv=02E4557CAA66F4A81663AD10CED66792>